

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Curs de formare: Facilitator de învățare permanentă în școală

TEMA 7: Elaborarea ofertei curriculare a școlii. Curriculumul la decizia școlii

Resurse pentru lectură și informare

Autori:

Mihaela Jigău

Căpiță Carol

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

Mai, 2014

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

1. Context: despre un curriculum flexibil

În ultimii 15 ani, curriculumul la decizia școlii (CDS) conferă școlilor din România dreptul de a lua decizii asupra unui segment din curriculumul național și se bucură de tot mai multă apreciere.

Încă de la momentul introducerii sale în practica școlară, CDS a indicat:

- o formă de democratizare a școlii, care are un cuvânt de spus în configurarea parcursurilor de învățare ale elevilor;
- o formă de ameliorare a prestației școlii care intră în competiție pe o piață a ofertelor care să-i atragă pe elevi;
- o formă de eficientizare a activității profesorului, care încearcă să construiască programe adecvate intereselor și nevoilor elevilor săi.

Din punct de vedere conceptual și declarativ, CDȘ reprezintă o inovație de vârf care continuă să lanseze noi provocări școlii pentru a ieși din inerție și a deveni o adevărată organizație dinamică, *școala care învață*.

Curriculumul formal al sistemului educațional românesc stabilit prin planurile-cadru de învățământ și prin programele școlare are, prin modul în care a fost proiectat, o serie de aspecte de flexibilitate, care constau în: *număr minim – maxim de ore pe săptămână, plajă orară, curriculum la decizia școlii, elemente de flexibilitate în programele școlare din trunchiul comun, timp de predare la dispoziția profesorului*, în acord cu prevederile *Legii educației naționale* (art. 66, al. 5).

În același timp, ca parte a curriculum-ului național din România, CDS consolidează și extinde opțiunea educațională pentru abordarea centrată pe elev, iar structurarea curriculumului școlar pe competențe constituie premisă pentru aplicarea unui demers didactic interactiv, prin racordare la paradigma pedagogică actuală și la provocările societății cunoașterii.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

2. Curriculum la decizia școlii: definiți conceptuale, statut în curriculumul românesc și în curricula altor sisteme

Curriculumul la decizia școlii (CDS) reprezintă oferta educațională propusă de școală, în concordanță cu nevoile și interesele de învățare ale elevilor, cu specificul școlii și cu nevoile comunității locale/partenerilor economici. CDS cuprinde discipline/domenii de studiu/module de pregătire opționale oferite la nivel național și discipline/domenii de studiu/module de pregătire opționale oferite la nivelul unităților de învățământ.

Privite prin prisma documentelor reglatoare, variantele actuale de CDS sunt următoarele:

- *Opționalul la nivelul disciplinei* implică în mod necesar formularea unor obiective de referință/competențe specifice care nu apar în programa disciplinei. Acest opțional se desfășoară prin proiecte, module și activități opționale diferite de cele administrate prin curriculum nucleu.
- *Opționalul la nivelul ariei curriculare* implică alegerea unei teme care mobilizează cel puțin două discipline din aceeași arie. Obiectivele de referință/competențele specifice se formulează din perspectiva temei pentru care s-a optat.
- *Opționalul la nivelul mai multor arii* este construit pe un obiectiv complex de tip transdisciplinar. Procedul cel mai simplu de generare a unei teme integratoare este intersectarea unor segmente de discipline aparținând mai multor arii. În acest caz, programa CDȘ va cuprinde și obiectivele cadru ale disciplinelor implicate, iar obiectivele de referință vor apărea ca specificații ale acestora.

Lucrarea *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național* (Potolea, D., Toma, S., Borzea, A. (coord.) include capitolul Rețeaua conceptelor nodale ale cadrului de referință, în care sunt definiți termeni precum curriculum la decizia școlii, curriculum elaborat în școală, curriculum zonal. Redam, mai jos, secvențe din acest capitol, care ne asigură suportul informațional necesar pentru înțelegerea terminologiei actuale a curriculumului românesc.

Capitolul 5

REȚEAUA CONCEPTELOR NODALE ALE CADRULUI DE REFERINȚĂ

Cadrul de referință propus se bazează pe un „schelet” conceptual cu caracteristici specifice. Acestea sunt derivate din:

1. Conceptele consacrate și noile achiziții teoretico-metodologice din aria teoriei și metodologiei curriculumului relevante pentru fundamentale asumate de Cadrul de referință.
2. Conceptualizarea experiențelor și practicilor bune, în special a inovațiilor din zona curriculumului integrat.
3. Prevederile actualei LEN care introduc repere și standarde pentru dezvoltarea și evaluarea curriculumului.

Cadrul de referință pentru Curriculumul Național utilizează o rețea conceptuală a cărei configurație este dată de următoarele concepte cheie: **centrare pe elev, competență, curriculum și asigurarea calității educației/curriculum** fiecare dintre ele fiind nodul de referință pentru alte concepte care li se subordonează, toate aflate în multiple intercondiționări.

```

graph TD
    A[Asigurarea calității educației/curriculumului] --> B[Standarde curriculare]
    A --> C[Indicatori de performanță]
    B --> D[Curriculum]
    B --> E[Competențe]
    B --> F[Centrarea pe elev]
    C --> D
    C --> E
    C --> F
    D --- D1[Curriculum Național]
    D --- D2[Pregătire obligatorie]
    D --- D3[Trunchi comun]
    D --- D4[Curriculum diferențiat]
    D --- D5[Pregătire opțională]
    D --- D6[Curriculum la decizia școlii]
    D --- D7[Curriculum personalizat]
    D --- D8[Curriculum integrat]
    D --- D9[Arie curriculară]
    E --- E1[Competențe cheie]
    E --- E2[Competențe transversale]
    E --- E3[Competențe generale]
    E --- E4[Competențe specifice]
    E --- E5[Competențe profesionale]
    E --- E6[Profil de formare]
    F --- F1[Centrarea pe elev]
    F --- F2[Principii/Indicatori]
    F --- F3[Teorii și mecanisme ale dezvoltării umane]
    F --- F4[Teorii și mecanisme ale învățării]
    F --- F5[Conceptii despre inteligență]
    F --- F6[Stil de învățare]
    F --- F7[Creativitatea]
    
```

Fig. 4. Concepte nodale în construcția curriculumului

– *perspectiva procesuală* (proiectare, implementare și evaluare);

– *perspectiva produsului* (principale - planuri cadru de învățământ, programe și manuale școlare și *auxiliare* – ghiduri metodologice, creștomaiji, softuri educaționale etc.).

Curriculumul este, în primul rând un proiect educațional, în contextul de față cu finalități centrate pe competențe, care implică planificarea sistematică a activităților de învățare (selecție, organizare, conducere) în acord cu competențele prevăzute și, de asemenea, proceduri de evaluare a rezultatelor.

Formula structurală a curriculumului trebuie să fie completă, să nu lipsească niciun element constitutiv; componentele pretind interacțiuni funcționale.

Procesele de proiectare, implementare și evaluare își au propria autonomie, angajează principii distincte de proiectare și funcționare și, în același timp, presupun raporturi de interacțiune. Calitatea unui proces afectează calitatea celuilalt. Coerența raporturilor dintre procese este esențială pentru calitatea curriculumului.

Evaluarea curriculumului nu se reduce la identificarea și aprecierea rezultatelor școlare ale elevilor, ci vizează în mod special trei planuri – evaluarea de proiect, evaluarea de proces și evaluarea de produs sau de impact. Evaluarea de impact, determinarea rezultatelor școlare ale elevilor și punerea acestora în relație cu variabilele programului este tipul cel mai complex și pretențios de evaluare, dar care reprezintă și „proba de foc” a calității unui program de formare.

Fiecare produs curricular își are propriile funcții, proceduri distincte de elaborare și evaluare. Planul cadru, programa și manualul școlar formează un sistem unitar, cu dependente succesive.

Diversitatea rețelelor conceptuale corelate curriculumului

Conceptul *curriculum* reprezintă o clasă, o categorie de componente educaționale foarte variate care pot fi structurate după numeroase criterii. Curriculumul constă într-o *rețea conceptuală* vastă, cu numeroase clase de incluziune, între care reținem:

Rețeaua 1. Curriculumul în funcție de nivelurile de stratificare: curriculum nucleu/trunchi comun, curriculum local/zonal, curriculum individual, curriculum diferențiat, curriculum adaptat, curriculum accelerat, curriculum îmbogățit;

Rețeaua 2. Curriculumul în funcție de fazele elaborare – implementare: curriculum prescripționat (proiectat, formal), curriculum predat (parcurs), curriculum învățat (realizat), curriculum evaluat (testat);

Rețeaua 3. Curriculumul clasificat după criteriile compozite: curriculum explicit/curriculum scris, curriculum societal (Cortes, 1981), curriculum acoperit sau ascuns (Shane, 1993), curriculum nul (Eisner, 1994), curriculum intern, curriculum electronic.

Rețeaua 4. Curriculumul încorporat în documente-suport: manuale, ghiduri metodologice, îndrumătoare, caiete de aplicații, softuri educaționale etc.

Rețeaua 5. Curriculumul structurat în arii curriculare: Limbă și comunicare, Matematică și Științe ale naturii, Om și societate, Arte, Educație fizică și Sport, Tehnologii, Consiliere și orientare și aria transcursivă a Studiilor crosscurriculare.

Rețeaua 6. Curriculumul organizat pe discipline școlare

Rețeaua 7. Curriculumul structurat pe niveluri de școlaritate etc.

2.1. Reglementări legislative privind curriculumul la decizia școlii

Cadrul legislativ românesc a promovat o serie de aspecte specifice referitoare la organizarea descentralizării curriculumului, ca parte a procesului mai larg de descentralizare a educației.

- **Legea educației naționale nr. 1/2011**

Cadrul legal cu cel mai mare impact actual asupra organizării curriculumului național este reprezentat de *Legea educației naționale nr. 1/2011*. Acesta reglementează ponderile pe care le au disciplinele obligatorii și disciplinele/domeniile de studiu/modulele opționale și statutul CDS:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- disciplinele obligatorii au o pondere de 80% în planurile cadru de învățământ obligatoriu și de 70% în cele de la nivelul liceului (LEN, art.66.3);
 - disciplinele opționale au o pondere de 20% în planurile cadru de învățământ obligatoriu și de 300% în cele de la nivelul liceului (LEN, art.66.4);
 - disciplinele/domeniile de studiu/modulele opționale, care constituie CDS se stabilesc de către Consiliul de administrație al unității de învățământ în urma consultării elevilor, părinților și pe baza
- **Metodologia privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar: planuri-cadru și programe școlare**

Acest document constituie un cadru normativ pentru desfășurarea procesului de dezvoltare curriculară. Câteva dintre articole se referă la CDS, precizând:

- reperatele pe baza cărora se proiectează CDS la nivelul școlii (de ex. interesele elevilor, resursele umane și materiale ale școlii, nevoile și specificul comunității locale);
- ce structuri sunt implicate în procesul de elaborare a ofertei de CDS (această ofertă este avizată de Consiliul profesoral și este ulterior aprobată de către Consiliul de administrație al unității de învățământ);
- cui pot cere ajutorul profesorii care doresc să elaboreze o programă de CDS (este vizat în primul rând responsabilul comisiei metodice, dar aici poate fi un spațiu de acțiune pentru facilitator).

2.2. CDS în ale sisteme educaționale¹

Curriculum-ul la decizia școlii apare în literatura de specialitate cu denumirile diverse: *curriculum centrat pe unitate școlară* (School Focused Curriculum Planning - SFCP), *curriculum elaborat în școală* (school based curriculum, Skilbeck, 1984), *inovație centrată pe școală* (Hargreaves 1989). Introducerea acestei abordări în construirea demersului educativ a avut ca scop stimularea implicării profesorilor, a elevilor, a

¹ Textul valorifică textul *Curriculum la decizia școlii* (L. Căpiță), în Științele educației. Dicționar enciclopedic. Vol. 1 (coord. E. Noveanu, D. Potolea), Ed. Sigma, București 2007

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

factorilor de decizie și a comunității locale în procesul de (auto)formare. Autorii citați au atribuit acestui concept semnificația unui mod de punere în aplicare a curriculumului în care acesta devine un spațiu pentru experimentarea unor modalități noi de predare și oferă profesorilor ocazii de a reflecta asupra propriilor practici. De menționat că la data respectivă, în anii 70-80, în multe dintre statele occidentale nu se punea problema unui curriculum național.

3. Studii, cercetări, resurse didactice

3.1. Ghidurile de aplicare a noilor programe școlare, elaborate în anul 2001, au inclus un capitol special dedicat CDS, intitulându-l sugestiv “Curriculumul la decizia școlii: puterea școlii?”. Importanța acestor resurse didactice ține nu doar de faptul că au provocat obiectele de studiu să-și redefinească oferta de cunoaștere, dar și pentru că au făcut transparente practicile de proiectare curriculară. Astfel, profesorii au putut să afle cum se construiesc programele școlare și care sunt criteriile de calitate. Pentru a încuraja profesorii să elaboreze programe de CDS, ghidurile au inclus o serie de întrebări ajutătoare, dar și liste de reglementări elaborate la nivel central.

3.2. Raportul de cercetare Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii (coord. O. Mândruț, ISE, 2010) propune o radiografie a CDS, la nivelul primului deceniu al secolului XXI, care identifică reprezentări, bune practici și instrumente utilizate în școli pentru proiectarea și aplicarea CDS. Cercetarea, preponderent calitativă, a îmbinat analiza programelor școlare de CDS² cu explorarea reprezentărilor profesorilor despre impactul acestei componente a curriculumului național în viața școlii. De asemenea, raportul conține o analiză a istoriei recente a CDS, bazată pe parcurgerea celor mai importante documente de politică educațională (planuri cadru și ordine ministeriale) și a câtorva lucrări de cercetare elaborate până la acel moment.

Redăm mai jos câteva dintre concluziile cercetării, care pot inspira elaborarea programei opționale.

² Au fost analizate programe colectate din peste 15 programe puse la dispoziție de școli din diferite județe și un număr de 13 programe din oferta central, folosindu-se o grilă comună.

Recomandări și sugestii rezultate din analiză programelor elaborate în școli³

- ✓ Acordarea unei atenții mai mari *argumentării* din perspectiva beneficiilor pentru elevi, în raport cu diverse orizonturi temporale ale formării acestora și a joncțiunilor cu alte obiective și conținuturi parcurse la alte discipline
- ✓ Formarea profesorilor pentru identificarea nevoilor de CDȘ, la nivelul unui grup specific de elevi, al unei școli, al comunității și adecvarea obiectivelor generice de dezvoltare intelectuală, afectivă, psihomotorie asociate unui segment de vârstă și unei anumite discipline la acestea
- ✓ Consultarea propunătorului de opțional cu profesorii care predau discipline-conexe în aceeași școală
- ✓ Oferirea de consultanță pentru cadrele didactice care elaborează opționale în școală din partea conectorilor de curriculum, experimentați în procesul *de derivare* a competențelor
- ✓ Considerarea în elaborarea programelor pentru opționale a competențelor transversale, cu mare potențial de transfer, de la o situație la alta, de la o disciplină la alta, cel puțin în cadrul ariei curriculare din care opționalul face parte
- ✓ Accentuarea naturii aplicative a cunoștințelor în situații de viață reală
- ✓ Centrarea în conceperea metodologiei pe modul în care se produce învățarea, iar nu pe conținuturile sau pe direcția învățării (obiective de atins)
- ✓ Crearea situațiilor pentru manifestarea și valorificarea competențelor dobândite de elevi în contexte de învățare nonformale și informale, prin activitățile de învățare și metodologiile propuse
- ✓ Îmbunătățirea continuă a programelor care funcționează mai mult de un an într-o școală, prin integrarea feed-back-ului elevilor privind conținuturile și organizarea acestora, metodologia didactică propusă

³ Textul este preluat din capitolul *Mecanisme de alegere și avizare la nivel local* (autori N. Bercu și A. Mateiaș)

- ✓ Considerarea *predării prin alternanță* de către 2 profesori în cazul opționalelor cross-curriculare
- ✓ Personalizarea CDȘ și transformarea acestuia în emblema unității de învățământ
- ✓ Facilitarea informării științifice și pedagogice necesare pentru proiectarea CDȘ, la nivel de școală
- ✓ Buna informare și comunicare între conducerea școlii, cadre didactice, elevi și părinți pentru o adecvată identificare a nevoilor
- ✓ Monitorizarea impactului produs de opțional asupra elevilor.
- ✓ Relația competențe specifice-conținuturi apare ca fiind mai bine articulată decât cea dintre competențe generale-competențe specifice, fapt ce ilustrează o mai bună abilitate a cadrelor didactice de a conceptualiza practica, decât de a traduce în termeni concreți o finalitate cu un nivel foarte general.

Din aceeași lucrare, redăm concluzii formulate pe baza prelucrării răspunsurilor colectate prin metoda focus-grup⁴

- ✓ Procedura de consultare a părinților și elevilor referitoare la CDȘ este cunoscută de actorii educaționali și aplicată, nuanțat, într-o măsură semnificativă.
- ✓ Graficul de realizare a etapei pregătitoare de elaborare a CDȘ, chiar dacă se bazează pe o metodologie anterioară, este urmărit într-o măsură importantă.
- ✓ Structura și modul de avizare a CDȘ-ului este cunoscută și aplicată de actorii educaționali.
- ✓ Există anumite criterii de selecție, datorate condițiilor educaționale, care influențează natura și tematica CDȘ.
- ✓ Modurile de promovare sunt diferite, dar vizează, în esență, accesul direct al elevilor la acestea.
- ✓ Există și aprecieri care diminuează importanța CDȘ în actul educațional.
- ✓ Este evidențiată frecvent necesitatea unui ghid actualizat care să concentreze experiența recentă în domeniul proiectării și implementării CDȘ.
- ✓ Este exprimată frecvent opinia că CDȘ trebuie să își păstreze caracteristicile inițiale, legate de particularitățile educaționale ale fiecărei unități de învățământ.
- ✓ Construirea CDȘ reprezintă o experiență educațională a cadrelor didactice, care angrenează elemente de inovație, precum și experiența personală a acestora.

⁴ Au participat la cercetare peste 200 de profesori și directori din peste 30 de școli din mediul rural și urban

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

3.3. *Lucrarea Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*

(Potolea, D., Toma, S., Borzea, A. (coord.) se constituie într-o referință importantă pentru orice potențiali autori de CDS. Aceștia sunt familiarizați cu modelele de proiectare curriculară care funcționează în sistemul educațional românesc, dar și cu diferite concepții despre curriculumul centrat pe competențe. De asemenea, sunt prezentate și explicate resurse importante pentru orice exercițiu de proiectare curriculară: profilurile de formare pentru diferitele etape de școlaritate (p. 87-101) și competențele ariilor curriculare, așa cum derivă ele dintr-un set de 8 competențe generice (p. 105-168).

Lucrarea propune și un model de proiectare modulară a programelor școlare pentru tot învățământul preuniversitar. Semnificația acordată modulului în acest context este aceea a unui *bloc curricular autonom, cu o anumită structură și condiții de funcționare, poziționat în cadrul unei discipline sau a unui program de formare.*

Redăm mai jos avantajele unei organizări modulare, așa cum sunt fost prezentate în lucrarea *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național* și în lucrarea *Curriculum la Decizia Școlii, Ghid pentru profesorii de liceu*⁵.

<i>Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național</i>	<i>Curriculum la Decizia Școlii, Ghid pentru profesorii de liceu</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Permite focalizarea programului de formare pe competențe predefinite; ✓ Asigură o mai bună organizare și conducere a învățării, incluzând toate componentele structurale și funcționale ale curriculumului; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Unități de învățare pentru elevi care pot fi ușor administrate. Timpul necesar pentru atingerea obiectivelor de învățare este măsurat în ore, și nu în luni sau ani, ceea ce poate fi motivant pentru elevi;

⁵ Autor Ben Bennet, Editura Atelier didactic, București, 2007

<ul style="list-style-type: none">✓ Decelează mai bine reușitele și dificultățile de învățare ale elevilor în relație cu un modul sau altul;✓ Facilitează personalizarea traseelor de învățare; parcurgerea modulelor se poate realiza în ritmuri diferite în funcție de particularitățile clasei; elevii pot selecționa și combina diferite module de la diferite discipline.	<ul style="list-style-type: none">✓ Pentru că fiecare modul este un set de sine stătător de competențe de învățare, fiecare modul poate fi independent de celelalte. Structura modulară nu pleacă de la ipoteza că învățarea are loc în progresie liniară;✓ Noi module pot fi proiectate la cerere pentru scopuri specifice, fără a afecta alte părți ale curriculum-ului;✓ Dintre resursele disponibile în școală, elevii pot alege dintr-o selecție de module pe cele pe care să le studieze, pentru ca aspirațiile lor de învățare să aibă șanse mai mari să fie atinse;✓ Modulele pot fi grupate în obligatorii și opționale pentru a furniza programe coerente de învățare și pentru a evita fragmentarea și incoerența.”
---	---

4. Elaborarea ofertei curriculare a școlii. Oportunități și riscuri/lecții învățate⁶

La început de mileniu, ISE a realizat un studiu asupra aplicării CDȘ. S-au constatat atunci următoarele disfuncții în implementarea CDȘ: *ofertarea arbitrară, lipsa*

⁶ Textul utilizează capitolul Dezvoltări metodologice (autor, D.I.Nasta) din lucrarea Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii (ISE, 2012)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

oferțării, interpretarea defectuoasă a planurilor cadru și a tipologiei CDȘ, slaba promovare a ofertei, absența consultării, lipsa programei, preluarea componentelor din programele disciplinelor de trunchi comun, existența programelor centrate pe conținuturi, existența programelor centrate pe discursul magistral.

Din perspectiva documentelor reglatoare, responsabilitățile în organizarea și desfășurarea activităților de tip *curs opțional* revin, în mod echilibrat, conducerii școlilor și personalului didactic. În principiu, consiliile de administrație și directorii poartă răspunderea unui bun manageriat. Ei trebuie să se asigure că resursele umane din școală sunt eficient utilizate, că baza materială a unității școlare oferă condiții de desfășurare cel puțin acceptabile pentru opționale și să se abțină să promoveze anumite discipline opționale din considerente ocupaționale (completarea normelor didactice). Dacă profesorii se preocupă de alegerea motivată a temelor/capitolelor și de organizarea amănunțită a experiențelor de învățare pe baza unei programe specifice, echipa de conducere a unității școlare este chemată :

- ✓ să verifice înregistrarea disciplinelor/temelor/cursurilor opționale susținute în fața Consiliului de Administrație și aprobate, pe bază de proiecte ce cuprind programa cu listele de conținuturi și planificarea;
- ✓ să promoveze un curriculum la decizia școlii care să contribuie la individualizarea unității școlare și la reliefa personalității acesteia în comunitatea locală;
- ✓ să se preocupe de asigurarea unor parcursuri individuale proprii, în funcție de nevoile, interesele și motivațiile elevilor, cooperând în acest sens cu Comisia pentru curriculum;
- ✓ să prezinte ofertele de opționale în școală prin afișare în timp util și la loc vizibil;
- ✓ să verifice dacă informația care circulă în rândul elevilor referitoare la opționale este corectă și completă;
- ✓ să verifice dacă aceste informații ajung la cunoștința părinților;
- ✓ să obțină acordul elevilor și al părinților, pe bază de semnătură.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

De o deosebită importanță este colaborarea școlii cu părinții. Aceștia au un rol deosebit în a-i orienta pe copii în alegerea unor opționale care pot fi realizate în condiții bune de implicare, în funcție de interese personale, de preferințe dar și de ritmul de învățare, de posibilitățile de progres și de deprinderile de învățare autonomă. Totodată, este esențial ca părinții să aibă reprezentări juste asupra unor noțiuni tehnice cum ar fi *arie curriculară* sau *teme transdisciplinare*, să înțeleagă că elevii nu pot opta pentru opționale din fiecare arie curriculară, că nu pot fi constituite grupuri de studiu sub un anumit prag, că rezultatele obținute la cursurile opționale sunt trecute *de jure* în foaia matricolă, că participarea elevilor la cursuri opționale se concretizează în calificative (clasele I-IV) și note (clasele V-XII).

Principalul rol în organizarea opționalelor revine, de bună seamă, cadrelor didactice. În raport cu CDS, profesorii apar într-o ipostază inedită, aceea de creatori de curriculum în sensul că își valorifică competențele pentru a crea situații de învățare neprescrise de alții, pornind de la programa școlară dar dezvoltând-o, fie în sensul extinderii, fie în sensul intersectării ei cu alte programe. Un alt factor de noutate constă în modul particular în care profesorul creator de curriculum mediază relația cu elevilor cu tehnicile și sursele de învățare, în sensul că oferă elevilor nu numai consiliere metodologică dar și instrumente de autocunoaștere și îi îndrumă pe aceștia către viața profesională. Implementarea cursurilor opționale le oferă profesorilor șansa de a trece de la dirijare la facilitare și de asuma astfel asuma noi roluri: consilier, facilitator de comunicare, moderator de relații, partener (colaborează cu grupul de elevi și cu fiecare elev în parte pentru realizarea demersului instructiv într-un domeniu care îi interesează pe elevi). Iată de ce proiectele de profesionalizare a competențelor didactice, inclusiv a competenței de organizare a curriculum-ului centrat pe nevoile elevilor, rămân de stringentă actualitate.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

5. Repere în elaborarea programelor de CDS⁷

Proiectarea unei discipline opționale este în primul rând un act de creație pentru că se concepe un nou domeniu de cunoaștere școlară. Prin acest demers, profesorii devin creatori de curriculum și nu doar facilitatori ai învățării, îndrumători ai procesului de construcție a cunoașterii care ghidează descoperirea de noi informații sau a conexiunilor dintre acestea. Profesorul creator de curriculum mediază relația elevilor cu tehnicile și sursele de învățare, în sensul că oferă elevilor nu numai consiliere metodologică dar și instrumente de autocunoaștere și îi îndrumă pe aceștia către viața profesională. De asemenea, implementarea cursurilor opționale le oferă profesorilor șansa de a trece de la transmitere și dirijare la facilitare și de asuma astfel asuma noi roluri: consilier, facilitator de comunicare, moderator de relații, partener (colaborează cu grupul de elevi și cu fiecare elev în parte pentru realizarea demersului instructiv într-un domeniu care îi interesează pe elevi).

Deseori, conceperea unei astfel de programe presupune și o mai mare implicare a elevilor în selectarea unor teme relevante pentru interesele lor de cunoaștere. Astfel, profesorul și elevii săi proiectează împreună sarcini de învățare variate, care valorifică experiențele anterioare de învățare dobândite în diferite contexte (formale/nonformale/ informale, școlare/ extrașcolare).

- Elaborarea argumentului

Argumentul poate include trimiteri la: profilul de formare vizat, rolul valorilor care stau la baza oricărui demers de schimbare curriculară, nevoile de cunoaștere cărora li se adresează cursul opțional, interesele elevilor, necesitățile comunității locale (dacă este cazul), atitudinile care constituie orizontul de așteptare, scopul urmărit și contribuția opționalului la formarea de competențe. *Argumentul trebuie să fie coerent și convingător!*

⁷ Lectura unor programe de CDS este utilă pentru a explora modul cum o idee de cunoaștere se poate transforma într-un decupaj de cunoaștere școlară. Consultând site-ul www.ise.ro puteți avea acces la programe de CDS propuse prin oferta centrală.

- Formularea competențelor

În vederea descrierii corecte și complete a competențelor specifice în termeni de abilități, se poate pleca de la premisa că o competență specifică se poate descrie pe mai multe niveluri de complexitate ale abilităților după cum urmează:

A. Cunoaștere și înțelegere:

- Pot fi avute în vedere: concepte; teorii, modele, relații între fapte, idei, concepte teme, teorii etc.).

B. Interpretare și explicare:

- Pot fi avute în vedere: realizarea de inferență, interpretare, analiză.

C. Aplicații (rezolvarea de situații problemă):

- Gândire creativă/inovativă (combinare de idei, strategii, dezvoltare de idei, creativitate, inovație etc.).

D. Formularea de judecăți apreciative de evaluare:

- Gândire critică (evaluare, argumentare, formulare de concluzii, luare de decizii, proiectare, organizare și control a activității de tip intelectual; capacități metacognitive etc.).

E. Dezvoltarea de proiecte de investigație:

- Metodologii de cercetare (identificare de resurse de informare, metodologii de explorare și valorificare a informațiilor, aplicare de concepte și strategii, transfer și realizare de conexiuni intra - și interdisciplinare etc.).

- Rolul valorilor care stau la baza oricărui demers de schimbare curriculară.

Prezența accentuată a dimensiunii valorice are implicații directe asupra realității din clasă: „Astfel, discuția despre predare și învățare ... recunoaște cu

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

consecvență nivelul ridicat de volatilitate ce derivă dintr-o chimie constituțională bogată; în aceste discipline, validitatea opiniei personale, subiectivitatea, experiența individuală și scepticismul creativ se amestecă cu judecăți cu privire la drept și greșit, adevăr și neadevăr, ordine și haos. Sarcina noastră ca profesori este să asigurăm că judecățile care apar sunt cel mai bine sprijinite printr-o formare în argumentație, prezentarea și interpretarea atentă a dovezilor și prin identificarea întrebărilor valoroase ce trebuie puse” (Fry, H.; Ketteridge, S.; Marshall, S., 2003, 301-302).

- Elaborarea Sugestiilor metodologice

Această secțiune cuprinde recomandări generale privind metodologia de aplicare a programei școlare și proiectarea demersului didactic cum ar fi:

- organizarea și desfășurarea efectivă a procesului de învățare-predare-evaluare centrat pe formarea de competențe;
- identificarea, din perspectiva disciplinei de studiu, a celor mai adecvate metode și activități de învățare;
- dotări/materiale necesare pentru aplicarea în condiții optime a programei școlare;
- evaluarea continuă.

În legătură cu proiectarea evaluării, autorii de programe ar putea să vizeze:

- accent pe evaluarea formativă: acordare de feed-back, comentarii scrise pe sarcinile rezolvate, notări pe parcursul semestrului care nu se iau în calculul mediei finale;
- accent pe auto-evaluare și evaluarea făcută de colegi;
- includerea unor metode de evaluare care susțin evaluarea autentică, așa cum sunt portofolii, jurnale, contracte de învățare, proiecte, muncă de grup, evaluare de deprinderi sau competențe;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

6. Concluzii

În acest moment, CDS se prezintă ca un dispozitiv reglementat și ca un proces etapizat care exprimă egalitatea de șanse a cadrelor didactice în a propune CDȘ. În același timp, consultarea elevilor este un principiu respectat la nivelul multor școli, iar propunerea de opționale de tip integrat este încurajată. Cercetări recente indică faptul că CDS poate *face diferența* în privința performanțelor instituțiilor școlare și în asigurarea unui climat școlar prietenos (Bercu, N., ISE, 2012).

Totuși, proiectele de profesionalizare a competențelor didactice, inclusiv a competenței de organizare a curriculum-ului centrat pe nevoile elevilor, rămân de stringentă actualitate. Autorii de programe școlare trebuie să țină cont de faptul că cele trei elemente care constituie baza reflecției în elaborarea curriculum-ului (cunoștințe, competențe, valori și atitudini) au un rol la fel de important în structurarea unei discipline școlare.

Pentru a fi siguri de calitatea ofertei de CDS, ar trebui ca școlile să-și mobilizeze resursele interne pentru ca, la începutul unui nou an școlar, când profesorii își întâmpină elevii la prima oră a unui curs opțional, să fi fost parcurși următorii pași:

1. Analiza de nevoi prezente și viitoare
2. Identificarea așteptărilor comunității locale față de unitatea școlară
3. Informarea și implicarea elevilor
4. Consultarea cu părinții
5. Informarea Consiliului de administrație pe baza unei documentații complete
6. Aprobarea cursului opțional
7. Difuzarea ofertei de opționale a școlii printre elevii interesați
8. Selectarea suporturilor potrivit documentației
9. Constituirea colectivului de lucru și stabilirea schemei orare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Referințe bibliografice

Legislație

Legea Educației Naționale nr. 1/2011

Metodologia privind identificarea, evaluarea și recunoașterea rezultatelor învățării dobândite în contexte nonformale și informale (draft, www.edu.ro)

Metodologie privind aprobarea curriculumului școlar: planuri-cadru și programe școlare

*** Programe școlare pentru CDS, disponibile la adresa web <http://programe.ise.ro/>

European Commission, DG Education and culture (2008). The European Qualifications Framework for Lifelong Learning, disponibil la:

http://ec.europa.eu/eqf/home_en.htm

Studii, rapoarte de cercetare

Bennett, B. (2007) *Curriculum la Decizia Școlii, Ghid pentru profesorii de liceu*. București: Editura Atelier didactic

Ciolan, L. (2008). *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Ed. Polirom.

Potolea, D., Toma, S., Borzea, A. (coord.) (2012). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*. Centrul Național de Evaluare și Examinare. București: Ed. Didactică și Pedagogică, disponibil la:

<http://www.rocnee.eu/index9.htm>

Potolea, D. (2009). *Profesionalizarea carierei didactice din perspectiva educației permanente*. București: Ed. Universității din București

Raportul de cercetare *Metodologia proiectării și aplicării curriculum-ului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea CDS*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2010, care este postat pe platformă la secțiunea *Resurse*.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Sinteza raportului de cercetare *Mecanisme și practici de aplicare și de dezvoltare a curriculumului la nivel de școală și de clasă* - link <http://www.ise.ro/mecanisme-si-practici-de-aplicare-si-de-dezvoltare-a-curriculum-ului-la-nivel-de-scoala-si-de-clasa>

Textul Guvernanța democratică a școlilor (autori E. Backman și B. Trafford), postată pe site-ul ISE – link http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2013/10/Democratic_School_governance_Ro.pdf

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Anexe

Anexa 1

COMPETENȚE ALE ARIILOR CURRICULARE⁸

ARIA CURRICULARĂ LIMBĂ ȘI COMUNICARE

A. Identitatea și legitimitatea ariei curriculare Limbă și comunicare

Aria curriculară Limbă și comunicare: *grupează obiecte de studiu și/sau domenii noi de educație care oferă elevului cunoștințe, deprinderi, abilități și atitudini necesare participării active la viața socială, strategii de comunicare, identificarea specificului socio-cultural căruia îi aparține elevul, precum și instrumentele mentale utile în dobândirea autonomiei intelectuale și morale.*

În cadrul acestei arii sunt cuprinse obiecte de studiu, precum limba și literatura română, limbile moderne, limbile materne sau limba latină.

În discursul actual asupra reformelor curriculare contemporane este invocată creșterea interesului pentru această zonă de cunoaștere și preferința pentru îmbinarea, în mod echilibrat, a abordărilor disciplinare cu cele inter- și transdisciplinare.

Ariile curriculare, în general, și, prin urmare și inclusiv aria curriculară Limbă și comunicare, vizează un anumit mod, tip de abordare a cunoașterii, are în vedere modalitățile în care experții diferitelor componente ale domeniului valorizează seturi de operații mentale.

Prin urmare este vorba despre moduri de gândire comune unui grupaj de discipline, care se consolidează și se mobilizează la nivelul didacticii domeniului de specialitate.

Aspectele comune din punct de vedere didactic între disciplinele ariei curriculare Limbă și comunicare sunt:

- ✓ centrarea pe modelul comunicativ-funcțional destinat structurării capacităților de comunicare. În consecință, comunicarea reprezintă un domeniu complex care înglobează procesele de receptare și exprimare a mesajului oral/scriș;
- ✓ definirea domeniilor disciplinei în termeni de capacități (receptare exprimare);
- ✓ abordarea comunicării ca o competență umană fundamentală în acord cu concepția competențelor generice;
- ✓ echilibrarea ponderii acordate exprimării orale față de cea scrisă;

⁸ Textul este preluat din *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național* (p 123-127 și 135-140)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- ✓ structurarea programei pe baza unor competențe generice și generale exprimate sintetic, astfel încât să poată surprinde, ceea ce este esențial în procesul de învățare la diferite niveluri;
- ✓ aplicarea unor demersuri de învățare procedurală, adică de elaborare a unor strategii și proceduri proprii de rezolvare de probleme, de investigare, de organizare specifice activităților de comunicare;
- ✓ vehicularea unei culturi adaptate la realitățile societății contemporane;
- ✓ conștientizarea identității naționale ca premisă a dialogului intercultural și a integrării europene.

Dacă urmărim modul de organizare a curriculumului în diferite țări putem observa câteva tendințe comune tendințe de organizare a disciplinelor:

- *Se acordă o importanță sporită comunicării, multiculturalității ca specific al societății la început de mileniu și ca urmare a creșterii perspectivei globale asupra lumii;*
- *abordări integrate care pornesc de la concepte cheie (mai ales la nivelul etapelor finale ale școlarității): relații de comunicare.*
- *utilizarea corectă și adecvată a limbii, a normelor și regulilor de exprimare orală și scrisă, a unor reguli de natură gramaticală, semantică, stilistică etc.; argumentare; participare la dezbateri; interpretare, procesare, analiză de text; interacțiune socială, valori (morale, artistice, culturale), responsabilitate, drepturile omului, diversitate culturală;*

Astfel se desprinde, ca tendință generală *accentuarea dimensiunii procedurale a conținuturilor*, extinderea componentelor metodologice ale programelor școlare revizuirea unor componente specifice în structura manualelor (metoda proiectului, dar și demersuri investigative sau studii de caz), având în vedere faptul că studiul achizițiilor noi devine esențial pentru reconsiderarea fundamentelor științifice și metodologice ale curriculumului.

Politici lingvistice europene, repere pentru predarea limbilor în școală

Grupul de experți în educație ai Consiliului Europei a identificat necesitatea alcătuirii unor descriptive funcționale pentru reglementarea învățării limbilor moderne. Acestea se elaborează respectând exigențele didactice și ținând seama de competențele vizate (înțelegere, exprimare orală, scriere).

Pe scala competențelor lingvistice constituite din 6 niveluri; nivelul prag se situează pe poziția a treia (A1, A2, B1) și presupune că cel care învață a achiziționat un bagaj de cunoștințe lexicale, gramaticale și culturale care îi permit să ducă o viață autonomă într-un mediu lingvistic nou, să înțeleagă limba la nivelul vorbit și scris și să facă față majorității situațiilor de comunicare orală sau scrisă cotidiene.

La acest nivel accentul cade pe înțelegere, care depășește capacitatea de producere în limba respectivă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Competența de comunicare se realizează prin dezvoltarea mai multor tipuri de abilități.

Concepția referitoare la comunicare consideră că finalitățile urmărite în procesul de formare sunt de natură comunicativă, ceea ce înseamnă că așteaptă să fie dobândite acele abilități lingvistice care să le faciliteze și să le permită elevilor comunicarea în limba studiată. Din această perspectivă, predarea limbii este subordonată demersului pragmatic (comunicarea). Asta înseamnă că progresul în învățarea limbii echivalează cu progresul în comunicare și nu cu cel al cunoașterii sistemului lingvistic.

Dobândirea competenței comunicative are loc prin dezvoltarea unor abilități lingvistice, sociolingvistice, pragmatice și socio-culturale.

Competențele lingvistice au în vedere cunoașterea resurselor formale cu ajutorul cărora pot fi construite și formulate mesaje semnificative. Avem în vedere regulile limbii manifestate la nivelul fonetic, lexical, gramatical, semantic, ortografic și ortoepic.

Competențele sociolingvistice presupun cunoașterea dimensiunii sociale a limbii și aplicarea ei în situații de comunicare. La acest nivel intervine cunoașterea deicticilor sociale (mărci de adresare) tu, dumneata, a regulilor de politețe, a diferitelor registre familiar, popular, local, literar).

Competențele pragmatice includ competența discursivă, adică abilitatea de organizare a unităților limbii în secvențele discursive cât mai clare, respectând regulile de structurare a unui discurs.

Competența socio-culturală presupune cunoașterea societății și culturii comunităților în care se vorbește limba respectivă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

ARIA CURRICULARĂ OM ȘI SOCIETATE

A. Identitatea și legitimitatea ariei curriculare

Aria curriculară Om și societate: **decupaj curricular care grupează obiecte de studiu și/sau domenii noi de educație care oferă elevului cunoștințe, deprinderi, abilități și atitudini necesare participării active la viața socială, precum și instrumentele mentale utile în dobândirea autonomiei intelectuale și morale.**

Aria curriculară Om și societate cuprind obiecte de studiu bine delimitate, precum istoria, sociologia, etica, filosofia, cultura civică sau arii curriculare care încorporează mai multe domenii. Alte obiecte de studiu, cum sunt geografia și economia țin, prin anumite dimensiuni, de studiile sociale, iar prin altele de domeniul științelor naturii. Un aspect specific ariei curriculare în România este prezența Religiei ca obiect de studiu.

Reformele curriculare contemporane evidențiază creșterea interesului pentru această zonă de cunoaștere și preferința pentru îmbinarea, în mod echilibrat, a abordărilor disciplinare cu cele inter- și transdisciplinare.

Analiza curriculumului din diferite țări indică varietatea modurilor în care apar obiectele de studiu, respectiv ariile curriculare aparținând studiilor sociale.

Diversitatea reprezintă o caracteristică importantă a conținutului studiilor sociale, atât în organizarea bazată pe obiecte de studiu, cât și în cazul ariilor curriculare. Câteva tendințe pot fi identificate:

- *importanța acordată istoriei sociale, multiculturalității care caracterizează societatea omenească la început de mileniu și creșterea perspectivei globale asupra lumii;*
- *integrarea în toate obiectele de studiu aparținând studiilor sociale a unor teme care trec dincolo de elementele de conținut derivate din domeniul academic, de exemplu drepturile omului, problemele mediului, mișcările de populație în epoca contemporană, sănătatea;*
- *abordări integrate care pornesc de la concepte cheie (mai ales la nivelul etapelor finale ale școlarității): societate, mediu (social: urban, rural; natural; economic), reguli (de comportare, morale, juridice), interacțiune socială, valori (morale, artistice, culturale), responsabilitate, drepturile omului, diversitate culturală, comunicare;*
- *noile educații, decupaje de conținut care au la bază o viziune integratoare asupra cunoașterii.*

Realizarea educației sociale și civice prin obiecte de studiu reprezintă abordarea tradițională care a dominat până de curând organizarea curriculumului, mai ales în statele europene. Apariția noilor decupaje de conținut, rezultate în urma diferitelor mecanisme de integrare a cunoașterii școlare, a determinat decizii privind introducerea lor în sistemul de învățământ. În România, cel mai des au fost folosite:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- *introducerea unor discipline noi*, în oferta disciplinelor opționale („Drepturile omului”, „Competență în mass – media”, „Educație ecologică”, Istoria minorităților, Istoria holocaustului);
- introducerea unor *module* în cadrul disciplinelor tradiționale;
- *introducerea unor mesaje la nivelul disciplinelor tradiționale*, mai ales prin intermediul componentelor reglatoare de tipul obiectivelor sau al competențelor, în contextul în care centrarea pe elev presupune focalizarea pe învățare și dezvoltare;
- *accentuarea dimensiunii procedurale a conținuturilor* prin extinderea componentelor metodologice ale programelor școlare sau a unor componente specifice în structura manualelor (metoda proiectului, dar și demersuri investigative sau studii de caz), în contextul în care studiul achizițiilor noi din sfera învățării și dezvoltării devin primordiale pentru reconsiderarea fundamentelor științifice și metodologice ale curriculumului.

De-a lungul timpului, studiile sociale au favorizat încercările de a pune în aplicare ideile despre organizarea curriculumului. „Integrarea obiectelor de studiu” (engl. „*broad-fields approach*”) a reprezentat încercarea de a introduce elevul în modelele de investigație și generalizările unor domenii mai largi de cunoaștere (Tanner și Tanner, 1991). Transdisciplinaritatea s-a focalizat pe experiențele de învățare ale elevilor sau pe abordarea unor probleme sociale (Glatthorn, A. și Foshnay, A. W., 1991). La rândul său, disputele din jurul obiectivelor educaționale au atras atenția asupra relevanței acestora pentru o zonă de cunoaștere caracterizată prin prevalența „cunoașterii tacite” (Davies, I., 1976), față de cea „explicită” care favorizează anticiparea comportamentelor.

Dar există și o problemă suplimentară, anume cea a relației ariei curriculare cu setul de valori și atitudini care definesc o societate, fie *realiter*, fie la nivelul aspirațiilor. Prezența accentuată a dimensiunii valorice are implicații directe asupra realității din clasă: „Astfel, discuția despre predare și învățare în aceste discipline recunoaște cu consecvență nivelul ridicat de volatilitate ce derivă dintr-o chimie constituțională bogată; în aceste discipline, validitatea opiniei personale, subiectivitatea, experiența individuală și scepticismul creativ se amestecă cu judecăți cu privire la drept și greșit, adevăr și neadevăr, ordine și haos. Sarcina noastră ca profesori este să asigurăm că judecățile care apar sunt cel mai bine sprijinite printr-o formare în argumentație, prezentarea și interpretarea atentă a dovezilor și prin identificarea întrebărilor valoroase ce trebuie puse” (Fry, H.; Ketteridge, S.; Marshall, S., 2003, 301-302).

B. Relația ariei curriculare Om și societate cu competențele generice

Diversitatea caracteristică acestei arii curriculare are rădăcini în domeniile academice pe care le reprezintă obiectele de studiu: de la domenii care au un grad de vizibilitate și o dimensiune empirică marcată (cum sunt sociologia sau psihologia) la domenii care nu pot fi expuse experimentării (este cazul istorie) sau la care

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

reflecția teoretică este regula jocului (filosofia, ca exemplu ideal). Totuși sunt mai multe elementele care le apropie, decât le despart. Cele mai importante ar fi:

- faptul că toate au în vedere reflecția omului asupra mediului construit de el însuși sau a relației dintre acesta și mediul înconjurător;
- nucleul comun de metode și linii directoare de abordare/investigație;
- dimensiunea proactivă a demersului pe care îl propun prin tematica abordată, incluzând aici și deschiderea tot mai evidentă spre lumea reală.

De aici decurg contribuțiile ariei curriculare la competențele generice.

C. Competențele ariei curriculare

Competențele decurg din următoarele dimensiuni caracteristice ariei curriculare:

a. *dimensiunea reflexivă*, responsabilă pentru demersurile de interpretare a lumii înconjurătoare și de identificare și asumare a valorilor;

b. *dimensiunea acțională*, pe care se bazează demersuri variate de rezolvare de probleme, inclusiv cele care decurg din rolurile pe care trebuie să și le asume o persoană pentru a participa efectiv, constructiv în viața socială, la locul de muncă, la viața civică, pentru a păstra diversitatea și a rezolva conflicte, dar și pentru a se împlini din punct de vedere personal.

Competențele ariei curriculare Om și societate:

- + **Utilizarea eficientă și corectă a limbajelor (coduri, convenții etc.) aparținând domeniilor de studiu;**
- + **Dezvoltarea competențelor funcționale esențiale pentru reușita socială: comunicare, gândire critică, luarea deciziilor, prelucrarea și utilizarea contextuală a unor informații complexe;**
- + **Aplicarea de principii, metode, modele în contexte legate de viața cotidiană și profesională, pentru a explora și a explica procese naturale și sociale;**
- + **Raportarea, pe baza unui sistem propriu de valori, la procese specifice lumii contemporane, relevante din perspectivă istorică, pentru prezent și pentru viitor;**
- + **Folosirea responsabilă a noilor tehnologii comunicaționale și informaționale în contexte formale și nonformale;**
- + **Utilizarea achizițiilor dobândite în rezolvarea unor situații problemă, în analiza posibilităților personale de dezvoltare, precum și în vederea ameliorării propriei activități;**

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Cooperarea cu ceilalți, în calitate de cetățeni activi, în rezolvarea unor probleme teoretice și practice, prin asumarea critică a rolurilor care decurg din apartenența la diferite grupuri.

Legăturile cu celelalte arii curriculare au grade diferite de intensitate, mai ales atunci când este vorba despre diferitele etape de școlaritate. Cea mai neașteptată legătură este cu aria *Matematica și științele naturii* și se explică prin accentul pe care istoria și geografia, dar și economia îl au cu formarea unui mod de gândire specific, bazat pe mânăuirea datelor științifice, pe respectul pentru adevăr, folosirea adecvată a resurselor, urmărirea și evaluarea diferitelor etape ale unei argumentații. Ținând cont de dimensiunea valorică (problema adevărului, a relevanței argumentului, a cauzalității etc.), există o apropiere între aceste două arii pe temeiul obiectivității argumentelor ce pot fi luate în discuție. Pe de altă parte, cele mai firești legături sunt cu ariile *Limba și comunicare* și *Arte*, cu care obiectele de studiu împărtășesc nu doar elemente de limbaj comune, dar și domenii de conținut care constituie contexte pentru exersarea unor competențe și ocazii pentru învățări semnificative. Totodată, disciplinele din aria curriculară *Om și societate* au o puternică conotație narativă (determinată de strânsa relație dintre cauzalitate și cronologie, dintre evenimential și evolutiv), ceea ce face ca dimensiunea de comunicare să fie foarte importantă. Nu în ultimul rând, aria curriculară *Consiliere și orientare* este o zonă de cunoaștere care nu doar că oferă elemente de conținut relevante pentru Psihologie și Sociologie, dar și demersuri de învățare care extind inventarul metodologic tradițional. Includerea elementelor relevante din experiența personală a elevilor, ca parte a demersului de adecvare a predării și învățării disciplinelor la societate, implică și asumarea subiectivităților legate de palierele de vârstă ale elevilor, analiza resorturilor intime ale argumentelor, dar și valorificarea altor contexte culturale și sociale, cu tot bagajul de valori și atitudini pe care acestea le presupun.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIOPSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Anexa 2

FIȘĂ DE AVIZARE A PROIECTULUI DE PROGRAMĂ PENTRU OPȚIONAL

AVIZAT,

Inspector de specialitate

Denumirea opționalului

Tipul

Clasa

Durata

Număr de ore pe săptămână

Autorul

Abilitarea pentru susținerea cursului

Instituția de învățământ

CRITERII ȘI INDICATORI DE EVALUARE			
	DA	NU	DA, cu recomandare
I. Respectarea structurii standard a programei			
Argument			
Competențe specifice			
Conținuturi (asociate competențelor)			

Valori și atitudini			
Sugestii metodologice (inclusiv modalități de evaluare)			
II. Existența unei bibliografii			
III. Elemente de calitate			
Respectarea particularităților de vârstă ale elevilor			
Concordanța cu etosul școlii, cu interesele elevilor și cu nevoile comunității			
Conținutul argumentului			
* oportunitatea opționalului			
* realismul în raport cu resursele disponibile			
Corelarea competențelor cu conținuturile			
Corelarea competențelor cu situațiile de învățare propuse la Sugestii metodologice			
Adecvarea modalităților de evaluare la demersul didactic propus			

Avizul conducerii școlii

NOTĂ: Pentru a fi acceptat proiectul de programă trebuie să întrunească „DA” la punctele I și II și cel puțin 5 „DA” / „DA cu recomandări” la punctul III.

